

Як працювати в організації з авторитарним стилем управління?

Сергій Чеберячко,
д-р техн. наук,
професор кафедри
охорони праці та
цивільної безпеки
НТУ «Дніпровська
політехніка»

«Секрет успіху багатьох людей лежить у їхній здатності вловити настрій інших і належно поводитися з ними».

Джозайя Гілберт Холланд, письменник

Тільки прогнозуючи небезпеки та керуючи ризиками реалізації цих небезпек. Як це робити на практиці – могли б поділитись досвідом дружини короля Англії Генріха VIII.

Серед них вижили лише ті, хто прораховував і упереджував загрози.

Ми всі хочемо досягти успіху, навіть маленького, але щодня. Та як це зробити? Особливо за умов авторитарного стилю керівництва, якому притаманні висока централіза-

ція влади, жорсткий диктат волі, домінування єдиноначальності. Не секрет, багато хто з таких керівників тримаються своєї думки до останнього, відстоюють її всіма силами, а в поводженні з підлеглими прямолинійні, рвучкі та не схильні прощати помилок. Саме ці якості допомогли їм опинитися на тому місці, яке вони посідають. Та водночас вони роблять неймовірно складною будь-яку взаємодію персоналу із собою. А ще вони добре знають, як навіяти страх на оточення. Тож постає проблема, що робити підлеглому, щоб продуктивніше виконувати свої обов'язки й утриматись на посаді?

Відповідь на це запитання можна знайти у життєписах короля Англії Генріха VIII і його шести дружин. Хоча декому може здатись, що цей приклад у проекції

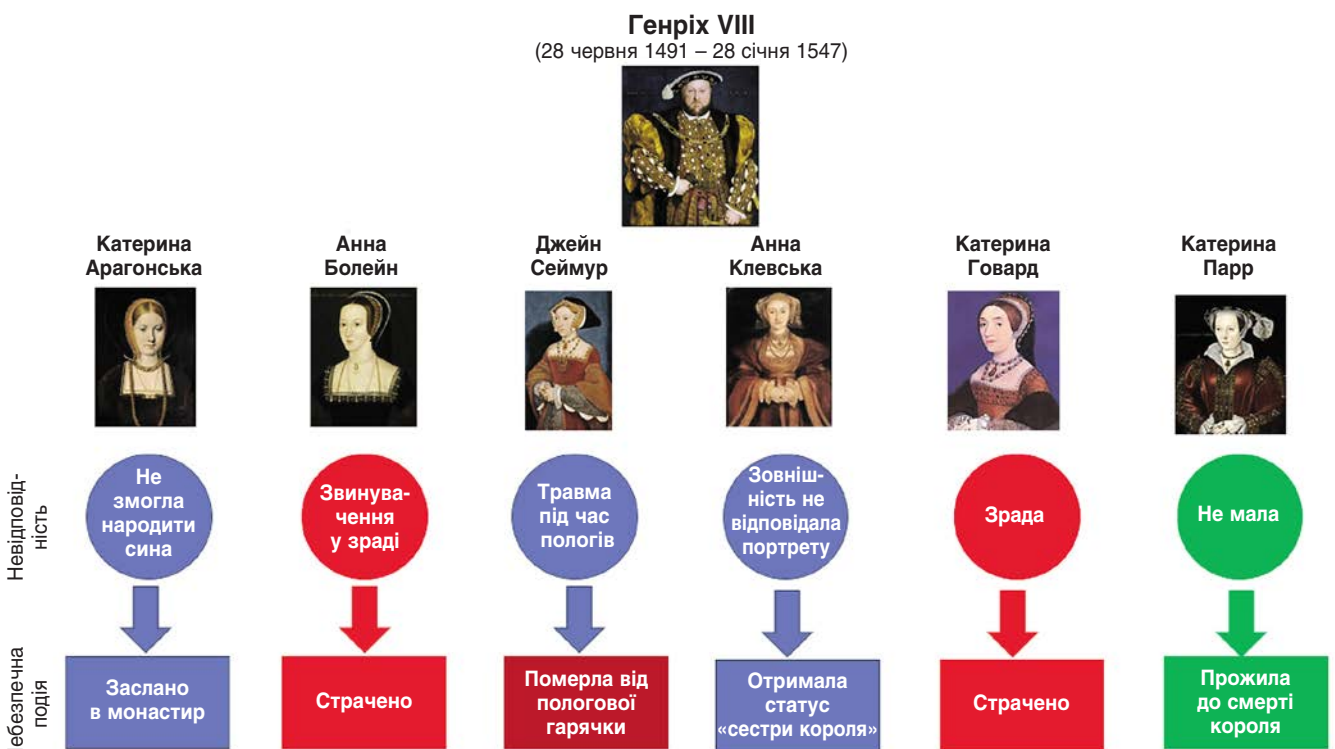

Рис. 1. Долі дружин короля Генріха VIII

на трудові відносини моделює тільки стосунки керівника та його секретарки. Не хочу, щоб ви так думали! Дивіться ширше. Король і королева – це ж посади, а все приватне життя королівської родини є публічним. Усі все знають, обговорюють, а хтось навіть наслідуює.

Школярі у Великій Британії запам'ятовують такий вислів: divorced, beheaded, died, divorced, beheaded, survived (звільнили, стратили, померла, звільнили, стратили, вижила). Це крилатий вислів про долю жінок короля Англії Генріха VIII. На рис. 1 схематично зображено історію його одружень та їх наслідків (а життєпис кожної з королев можна прочитати у відкритих джерелах). Виникає запитання: чому остання дружина вижила, другу і п'яту стратили, а з першою і четвертою монарх розірвав шлюб? Згаданий вище вислів можна перефразувати з проєкцією на трудові стосунки. Наприклад, «звільнили, засудили, понизили, оштрафували, підвищили, нагородили». Можливі й інші варіанти.

Думаю, що аналіз життєпису монарха дасть багато цікавої інформації про те, як поводитися із запальним, нетерпимим, жорстоким і тиранічним керівником, яким став в останні роки життя Генріх VIII. Розумієте, саме шостій дружині випало жити з найбільшими викликами: до всіх вад характеру короля додалися ще й хвороби (ожиріння та гангрена ноги). Її поведінка може слугувати найкращим прикладом щодо виживан-

ня за авторитарного стилю правління. Та прикладом взаємодії з керівником – не важливо, буде це чоловік чи жінка. Бо розглядаються небезпеки, які виникають під час виконання функціональних обов'язків, і способи їх усунення, чи принаймні зниження імовірності небезпечної події (звільнення, переведення, стягнення). До речі, долі інших жінок – це теж урок, як не потрібно діяти, щоб не наразитись на небезпеку, чи як можна забезпечити себе від гніву керівника.

Для аналізу скористаємося підходом «краватка-метелик» з урахуванням небезпечних чинників, запропонованим у статті В. Цопи «Чинники і ризики: удосконалення процесу керування ризиками небезпек та можливостей у СУОЗіБП» (опубліковано в журналі № 9/2022, с. 30), який дає змогу встановити причинно-наслідкові зв'язки між небезпеками й інцидентами та їхніми наслідками (рис. 2).

У нашому випадку **за небезпеку приймемо невідповідність вимогам, які встановив король**. З історії відомо, що головною вимогою до королеви було народження спадкоємця. Те, що перша дружина не змогла народити, і церква не дала згоду розірвати із нею шлюб, спонукало Генріха до проведення релігійної революції – Реформації, створення Англійської церкви, розпуску монастирів. А рішення, які він прийняв під час правління, сформували сучасну політико-релігійну систему Великої Британії! Інші «невідповідності»

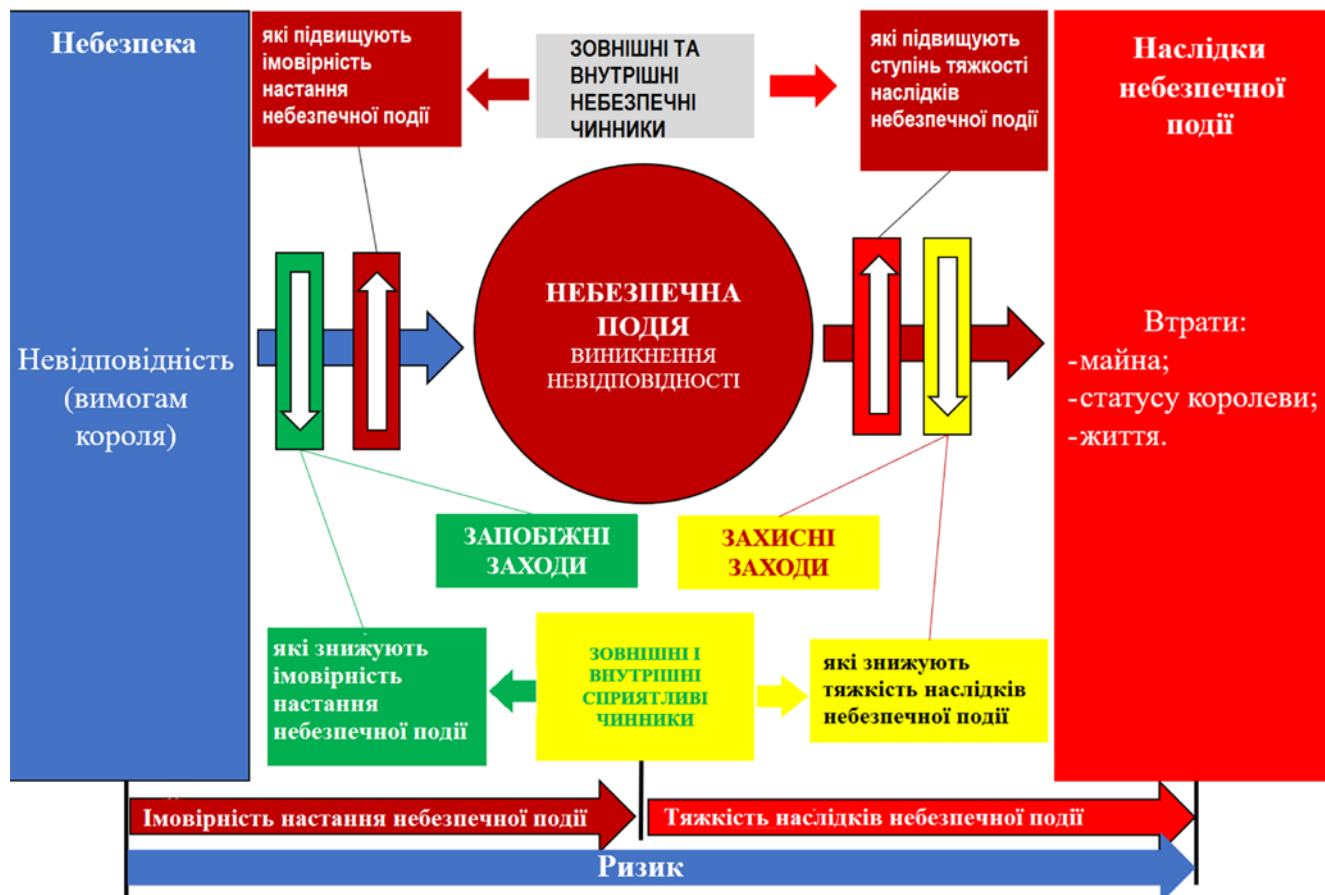

Рис. 2. Загальна модель керування ризиками у приватному житті дружин Генріха VIII

Школа керування ризиками

королев – це зрада, яку допустила юна Кетрін Говард, нездатність протистояти інтригам, які постійно плели навколо королівської родини.

Звісно, наслідки для дружин короля були різними: від втрати статусу королеви, майна і навіть до втрати життя. Однак нас більше цікавить набір негативних чинників, які за певних умов призвели до страшного результату – страти двох жінок. І навпаки, за наявності додаткових загроз (наклепів, хвороби, інтриг) позитивні чинники – індивідуальні риси інших дружин короля – усе-таки допомогли їм вижити і залишитись з відповідним фінансовим забезпеченням.

Наприклад, чи можна стверджувати, що головним позитивним чинником, який допоміг зберегти життя Катерині Арагонській та життя й майно Анні Клевській, було їхнє високе походження (з королівських родин)? Чи багато знайдеться авторитарних керівників, які утискатимуть або звільнятимуть своїх підлеглих, які мають впливових родичів? А може, тільки високого походження недостатньо, щоб залишитись на своїй посаді?

Так, Генріху було доволі складно знайти вагомий привід, щоб розлучитися з першою дружиною. Не хотілось сваритися з іспанською королівською родиною та ще й з Папою Римським. Разом з тим, коли він вирішив зробити цей крок через ненародження спадкоємця – усі перепони було ліквідовано. Ба більше, це стало поштовхом до створення Англійської церкви, оскільки Папа Римський не дозволяв брати шлюб з наступною обраницею короля Анною Болейн.

І все ж таки Генріх зберіг досить добрі стосунки з першою дружиною. Про що свідчать записки Анни Болейн стосовно порад Катерини Арагонської, по які він звертався і після розлучення з нею. Однак через те, що вона не хотіла прийняти розлучення та називала себе законною дружиною, її позбавили майна, соціальних контактів і заслали в монастир. Це показує, що **не потрібно «наседати» на короля**. Не потрібно йому завжди перечити, скаржитись, щось доводити. Це тільки дратує.

Наприклад, розумніше поводитися Анна Клевська. Вона відразу йому не сподобалась, її зовнішність не відповідала надісланому королю портрету. За це він стратив свого канцлера Томаса Кромвелля, який привіз німецьку принцесу йому за дружину. Між тим, мудрість Анни допомогла домовитись із Генріхом. Неймовірно, вона навіть отримала за це компенсацію. Вдумайтесь, звісно, їй не могли відтяти голову через королівське походження, але щоб отримати компенсацію? Це потрібно було зуміти. І вона це змогла – залишилась в Англії як «сестра короля».

Що ж є основою успіху підлеглих за авторитарного стилю правління керівника? Одні говорять, що потрібно завоювати його довіру й повагу. Інші – визнавати владу та підкорятися його волі. Можна знайти плюси всюди. Про мінуси казати не буду. Вони очевидні.

Авторитарному керівнику живеться спокійніше, якщо він відчуває, що його **влада та авторитет безза-**

стережно визнані. А отже, будьте обережні та не пропускайте нагоди показати, що все під його контролем. Чи так важливо, хто за кермом автобуса, якщо він рухається за потрібним вам маршрутом? Чим відповідальнішим ви зарекомендуєте себе як підлеглий, тим більше влади опиниться у ваших руках. І поки результати роботи влаштовують вашого начальника, ви вільні робити свою роботу по-своєму. Чи не так? Ось і перший плюс.

Так, погодження кожного слова, постійні звіти про виконану роботу призводять до накопичення втоми. Терпіння, придушення імпульсивних поривів щось заперечити. І все-таки що головне!? Що допомогло останній дружині Генріха залишитись живою, та ще й налагодити добрі стосунки з його дітьми від попередніх шлюбів, незважаючи на всі інтриги й наклепи? Можливо, те, що вона **давала зрозуміти королю, що дійсно цінує його рідкісні продуктивні якості**, а можливо, те, що вона була **терплячою, мужньою**, а головне – **розумною**.

Генріх уже хотів віддати наказ про її арешт, але Кетрін Парр удалось уникнути найгіршого. Що було причиною гніву короля і як «викрутилась» королева – історія, на жаль, не розкриває. Лише відомо, що Кетрін Парр, зрозумівши всю серйозність ситуації, швидко опанувала себе і, щиро вибачившись, більше не суперечила королю. Навпаки, будучи розумною, знаючи декілька мов, вона стала незамінною помічницею монарха, що страждав від невиліковної хвороби. Вела листування, зустрічалася з послами. Король навіть заповів після своєї смерті, щоб Кетрін стала королевою-регентом при неповнолітньому королеві-чці Едуарді.

То що ж допомогло їй вижити. Розум? Терпіння? Любов? Чи бажання жити? Можливо, все разом з поєднанням відповідних якостей її характеру, інакше кажучи, зі сприятливими чинниками: комунікабельність, терпіння, милосердя, вірність, дотепність, працездатність. Питання відкрите.

Аналіз сильних і слабких сторін, небезпечних чинників і можливостей, які призвели до тієї чи іншої ситуації, щоб кожен зміг зробити власні висновки, наведено в **карті ризиків**.

Отже, небезпека для життя дружин Генріха VIII – це невідповідність вимогам, надумана чи реальна зрада. До того ж важливу роль в їх долі відіграли небезпечні чинники – невміння захистити себе від фальшивого звинувачення і легковажність, які призводили до настання небезпечної події – втрати влади і навіть життя.

Разом з тим, аналіз згаданих історичних подій вказує нам на наявність сприятливих чинників, які допомагають вижити за авторитарного стилю управління. Насамперед це **дотепність, комунікабельність і працездатність**, що «прив'язує» керівника до потреби скористатись допомогою дружини. Зокрема щодо збирання інформації, важливої для прийняття відповідальних рішень.